

Pleidooi voor soberheid

Een aantal jaren laat ik nu mijn gezicht zien op de bijeenkomsten van Limen. In dit verhaal zou ik een aantal observaties met u willen delen.

Laat ik eerst mij voorstellen.

Ik ben Jart Voortman, 59 jaar en protestants theoloog.

Er zijn een paar redenen waarom ik mij interesseer voor Bijna Doodervaringen (BDE's).

In de eerste plaats hebben BDE's mij geholpen om mij een voorstelling te maken van wat de Bijbel 'het eeuwige leven' noemt. In de Bijbel wordt gesproken over de hemel en de hel en het oordeel bij het Einde van de wereld. De voorstellingen van de Bijbel zijn moeilijk tot een geheel met elkaar te verbinden. Bovendien zijn er soms voorstellingen van straf in de Bijbel, die vragen oproepen voor een christen. BDE's bieden een referentiekader, waarin verschillende Bijbelse voorstellingen een plaats kunnen krijgen. Hoe, daar ga ik hier niet op in.

Indrukwekkend vind ik verder de levensveranderende kracht van BDE's. Mensen met een BDE worden door die ervaring socialer, toleranter en ze kunnen makkelijker moeilijkheden in het leven aanvaarden. De manier van geloven verandert er ook door. Men ziet zijn eigen kerk niet meer als de beste, soms zelfs integendeel. Geloof wordt meer spiritueel en minder dogmatisch.

Mijn interesse voor BDE's heeft ook een wetenschappelijke achtergrond. We zien dat natuurwetenschappers steeds meer geneigd zijn tot een gesloten wereldbeeld, waarin alles wat verklaard moet worden een plaats krijgt. Bij velen heerst een groot optimisme dat dat kan. Ook ik ben onder de indruk van de verworvenheden van de wetenschap. Als echter al onze ervaringen kunnen herleid worden tot natuurkunde, evolutie enz. dan is er voor God geen plaats meer. Ik weet dat er theologen zijn die mij hierin zullen bestrijden, omdat volgens hen God als gatenvuller voor de onopgeloste vragen van de wetenschap een hopeloze piste is. Mijn standpunt is: als transcendentie bestaat, dan moeten er ervaringen zijn die daarnaar verwijzen. Als God nergens waarneembaar is, dan is theologie alleen nog maar een woordenspel.

Het interessante is nu dat er in sommige BDE's elementen zitten, die onmogelijk binnen het gangbare wetenschappelijke wereldbeeld kunnen worden verklaard. Ik bedoel dat in sommige gevallen men een uittredingservaring heeft, die informatie bevat, die men onmogelijk op een natuurlijke manier kan hebben verkregen. Ik geef een voorbeeld. Anita Moorjani was na 4 jaar kanker terminaal en was al in coma toen ze werd opgenomen in het ziekenhuis. Gedurende een dag had ze de wonderlijke ervaring dat ze een gesprek kon volgen van haar man met een arts, dat ze haar broer in het vliegtuig zag, onrustig omdat hij bang was te laat te komen. Na een ontmoeting met haar overleden vader kreeg Anita inzicht in zichzelf en wist ze dat als ze terug zou keren dat ze dan genezen zou worden. Toen ze bij kennis kwam herkende ze de dokter die verantwoordelijk voor haar was geweest. Ze wist zelfs zijn naam. Niet alleen was Anita's genezing wonderbaarlijk, maar ook dat ze vele details wist van wat er de dag daarvoor gebeurd was (zie verder www.jartvoortman.be/ / wonderbaarlijk – video's). Dit is slechts een voorbeeld. Dergelijke ervaringen kunnen onmogelijk vanuit een materialistisch standpunt verklaard worden.

Nu kom ik op het punt waar het mij om begonnen is.

We doen BDE's geen recht als wij in ons enthousiasme onbeheerst verklaringen zoeken, die wetenschappelijk geen waarde hebben. Ik zal een voorbeeld geven. Een citaat uit *Eindeloos bewustzijn* van Pim Van Lommel:

In de levende materie is de overgang van de non-lokale ruimte naar de fysieke wereld, de tijdruimte, een niet-statistisch (ordeloos) en niet-periodiek (onvoorspelbaar) proces, omdat dit al met kleine aantallen atomen of zelfs met één enkel atoom kan plaatsvinden (231).

Vermoedelijk bevindt de essentie of grond van het bewustzijn ('protobewustzijn') zich in het vacuüm of plenum van het universum en heeft het vandaar een non-lokale verbinding met het bewustzijn in de non-lokale ruimte ('panprotopsychisme'). Het vacuüm is volgens deze opvatting de bron van zowel de fysieke wereld als het bewustzijn. (257)

Waarschijnlijk zijn er velen onder ons die onder de indruk zijn van deze moeilijke woorden. Het probleem is echter dat we hier geen wetenschappelijk betoog hebben, dat door onderzoek is bevestigd of gecontroleerd kan worden. Het is een speculatief betoog, waar geen bewijs voor is en het hoeft geen verbazing te wekken dat wetenschappers die een materialistische visie hebben op BDE's hier een eenvoudig handvat vinden om BDE's als verwijzing naar een andere werkelijkheid, af te schrijven. Zie de reactie van Dick Swaab in *We zijn ons brein* ('vier nobelprijzen de prullenmand in'). Bij het uitkomen van *Eindeloos bewustzijn* was dit te voorspellen.

Ik stel dus vast dat er velen zijn onder ons die door hun ervaring of door het lezen erover op een punt menen gekomen te zijn dat ze veel weten en veel doorgronden. Je zou het een moderne vorm van gnostiek kunnen noemen. Wat moeten we met iemand die zegt dat er geen begin en geen eind bestaat? Dat alles met elkaar verbonden is, dat er geen tijd en afstand is. Wat moeten we met beschouwingen over de verhouding tussen het Etherische, Astrale en causale lichaam? Wat moeten we met een bijdrage waarin iemand stelt dat de toekomst het verleden kan beïnvloeden?

Ik werk dit verder niet uit.

Ik merk bij mijzelf een grote terughoudendheid bij dit soort grote onderwerpen.

Weten we eigenlijk wel zo veel?

En niet minder belangrijk: worden onze ervaringen geloofwaardiger als wij ze verbinden met wat buitenstaanders pseudowetenschap zouden noemen?

Dat brengt mij tenslotte op mijn eigen christelijke geloof. Ik wil dit niet aanprijzen als een betere visie, maar alleen uitleggen waarom ik mij erin thuis voel.

Het christelijk geloof is ook begonnen met een ervaring. Jezus genas zieken, hij bevrijde mensen die, zoals men het toen uitdrukte, bezeten waren en hij stond op uit de dood.

Deze ervaringen leiden echter in het Nieuwe Testament niet tot speculaties over hoe de ziel naar de hemel gaat, wat de volgorde is van de gebeurtenissen op weg naar de Voleinding, enz.

We lezen daarentegen verschillende voorstellingen, die niet met elkaar in harmonie worden gebracht. De bijbel spreekt over het 'bij de Heer zijn', als we sterven (Fil 1:23), maar ook over de Opstanding van de gelovigen bij de Voleinding (Joh 11:24). En in het verlengde hiervan: over een oordeel als we gestorven zijn (2 Cor 5:10) en aan het einde der tijden (Mat 25:31 e.v.). Als ik het een beetje provocerend mag zeggen voor mijn vakgenoten: dogmatisch stelt het dus niet zo veel voor dat Nieuwe Testament.

En het is juist in deze soberheid, dat ik mij heel erg thuis voel.

Er bestaat inderdaad Openbaring.

En het is inderdaad mogelijk dat mensen letterlijk het Licht hebben gezien.

Maar er is bijzonder veel dat wij niet weten.

En heel veel dat wij niet begrijpen.

In de oude kerk ging het er echter niet om om meer te weten en te begrijpen, maar om vanuit een levend geloof een ander mens te worden en de wereld om ons heen te veranderen. En dat levende geloof kan verborgenheden aanvaarden.

Zoals dat op een prachtige manier elders is verwoord:

De verborgen dingen zijn voor de Heer,

Maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen.

Deut 29:28

Jart Voortman